

Auteur: Susan van der Linden

De letters 'b' en 'd' zijn voor veel kinderen een bron van verwarring. Dit komt door hun gelijke vorm. Toch kunt u dit probleem met een beetje speciale aandacht ondervangen. In dit artikel vindt u hiervoor een bruikbaar stappenplan. De aanpak sluit aan bij de bestaande benadering van het probleem in *Veilig leren lezen*.

In de eerste maanden van het leesonderwijs staat het verwerven van letterkennis centraal. Voor *Veilig leren lezen* betekent dit dat er in de eerste zes kernen veel aandacht wordt besteed aan het aanleren van de letters.

Het b/d-probleem

Het komt regelmatig voor dat een kind moeite heeft met de letters 'b' en 'd'. Vooral kinderen met een zwak visueel geheugen verwarren ze nogal eens. Ook kan het zijn dat een kind niet door heeft dat je letters anders moet bekijken dan concrete voorwerpen in de omgeving. Een stoel blijft een stoel, ook al sta je er de ene keer voor en de andere keer achter. De positie van de stoel in de ruimte is dus niet van belang. Bij letters is dat anders. De vorm van de letters 'b' en 'd' is volkomen gelijk. Alleen is de ronding bij de ene letter naar links gericht en bij de andere naar rechts. In tegenstelling tot de stoel verandert de letter dus, afhankelijk van de plaats in de ruimte. De letter 'b' wordt uitgesproken als /b/ en de letter 'd' wordt uitgesproken als /d/. Het woord 'boek' heeft

een heel andere betekenis dan het woord 'doek'. Voor sommige kinderen is het goed om al in een vroeg stadium te beginnen met oefeningen gericht op het voorkomen van het b/d-probleem. Maar kinderen moeten wel eerst een periode de kans krijgen om zich deze letters eigen te maken. Als kinderen echter bij kern 6 nog steeds problemen hebben met deze letters, is het goed om daar een periode intensief aandacht aan te besteden. In *Veilig leren lezen* zijn manieren opgenomen om aandacht te besteden aan het verschil tussen de letters 'b' en 'd'. We voegen daar in dit artikel nog een mogelijkheid bij in de vorm van een concreet stappenplan. Daarbij hebben we een aantal werkbladen ontwikkeld met extra instructie- en oefenmateriaal.

Stap voor stap oplossen

Het stappenplan bestaat uit drie fasen. In de eerste fase oriënteert het kind zich visueel op de letter en dan met name op de lettervorm. In de tweede fase integreert het die kennis in 'woord-lezen' en in 'zin-lezen'. Ten slotte worden oefeningen gedaan waardoor het kind de letter zonder visuele ondersteuning leert herkennen.

Stap 1

Kijk goed naar de letter

De eerste stap is gericht op het inprenten van een visueel patroon. Door consequent te wijzen op het beeld van een van de twee tekens bevorderen we de herkenning van dat beeld. De letter 'b' presenteren we hierbij als de beginletter van 'buik'. Daarom maken we van de letter 'b' een buik-letter. We tekenen hem op een blaadje en plakken dat op het tafeltje van het kind. Gebruik hiervoor de buikletter boven aan pagina 2.

Buikletter

Plak deze 'kijkletter' in de linkerbovenhoek van het tafeltje: daardoor krijgt het kind een beeld van de letter, gekoppeld aan de leesrichting.

Stap 2

Zoek de letter 'b'

Het kind moet leren om de lettervorm te onderscheiden van lettervormen die erop lijken. Hierbij gebruikt u de oefening op *werkblad 1*. Het kind omcirkelt alle letters 'b'; het mag daarbij de kijkletter gebruiken.

Stap 3

Welk woord begint met de letter 'b'?

In stap 3 gaat het kind op zoek naar woorden die met de letter 'b' beginnen. Het omcirkelt deze woorden. Hierbij gebruikt u *werkblad 2*. Ten slotte bekijkt u of er woorden bij zijn die het kind al kan lezen.

Stap 4

Lees de woorden

U knipt de woordkaartjes van *werkblad 3* uit en legt ze in twee rijen:

- een rij woorden die beginnen met de letter 'b',
- een rij woorden die beginnen met de letter 'd'.

Vervolgens leest het kind beide rijtjes.

Als u werkt met *Veilig leren lezen* kunnen de kinderen de volgende woorden lezen:

- eind kern 2: boor, buik, baan;
- eind kern 3: door, boek, doek, daan;
- eind kern 4: bus, dus, bom, dom;
- eind kern 5: buur, duur, bal, dal.

Daarna hutselt u de kaartjes door elkaar en laat u de woorden opnieuw oefenen en lezen. U kunt de kaartjes ook gebruiken als flitskaartjes. Het kind mag kort naar het kaartje kijken (ongeveer drie seconden) en moet dan zeggen welk woord erop staat.

Deze oefening bevordert het vlotte inprenten van de lettervorm. Ook bij deze stap mag het kind gebruik maken van de kijkletter.

Stap 5

Lees de zinnen

Op *werkblad 4* staan zinnen. In elke zin is de beginletter van een woord ('b' of 'd') weggelaten. Het kind leest de zin en probeert in elke zin de juiste letter te leggen. Hiervoor gebruikt u de letterkaartjes met de letters 'b' en 'd' uit de letterdoos en legt ze boven het werkblad op het tafeltje van het kind. Als het kind in alle zinnen de juiste letter heeft gelegd, gaat het de zinnen oefenen en lezen.

Werkblad 4 kunt u gebruiken als kern 6 van *Veilig leren lezen* is afgerond.

Stap 6

Stap 2 zonder ondersteuning

Deze stap is gelijk aan stap 2. Nu wordt de oefening zonder ondersteuning van de kijkletter uitgevoerd. Hierbij gebruikt u opnieuw *werkblad 1*. Als het kind de hele opdracht af heeft, controleert het zelf het resultaat met behulp van de kijkletter.

Stap 7

Stap 3 zonder ondersteuning

Deze stap is gelijk aan stap 3. Nu wordt de oefening zonder kijkletter uitgevoerd. U gebruikt *werkblad 2* weer. Het kind zet een rondje om elk woord dat met de letter 'b' begint. Als de hele opdracht af is, controleert het kind zelf het resultaat met behulp van de kijkletter. Ten slotte leest het alle woorden nog eens zonder ondersteuning van de kijkletter.

Stap 8

Stap 4 zonder ondersteuning

Deze stap is gelijk aan stap 4, maar nu zonder ondersteuning van de kijkletter. U gebruikt de woordkaartjes van *werkblad 3*. Het kind leest de flitswoorden hardop voor. Als u de tijd waarin u de flitswoorden toont verkort, dwingt u het kind tot een snelle herkenning van de letter. Let erop dat het kind hierbij geen radende strategie toepast.

Stap 9

Stap 5 zonder ondersteuning

De kinderen maken *werkblad 4* opnieuw, zonder de ondersteuning van de kijkletter. Het kind probeert de juiste letter in de zinnen te leggen. Vervolgens controleert het kind met de kijkletter zelfstandig of het de oefening goed gemaakt heeft. Daarna laat u de zinnen hardop voorlezen. De kijkletter mag daarbij niet worden gebruikt.

Stap 10

Schrijven van de letters

Eigenlijk past stap 10 niet in het kader van lees oefeningen rondom de letters 'b' en 'd'. Deze stap heeft eigenlijk te maken met schrijfonderwijs en met spellingonderwijs. Sommige leerkrachten kiezen ervoor om lettervormen schrijfmotorisch te oefenen. Daarbij maken zij gebruik van blokletters, omdat die goed overeenkomen met de gedrukte letters. Wanneer u het kind de lettervormen schrijfmotorisch wilt laten inprenten, kunt u op *werkbld 4* de ontbrekende letters laten invullen. Met een woorddictee van b- en d-woorden sluit u het geheel af.

Nogmaals moet worden gezegd dat letterkennis bij het lezen iets anders is dan letterkennis bij spelling. Bij het lezen is de letter gegeven en moet het kind die verklanken. Bij spelling is de klank gegeven en moet het kind zich de letter herinneren en die opschrijven. De eerste stap bij letterkennis moet gericht zijn op het correct en vlot kunnen verklanken van de gegeven letters. Bovenstaand stappenplan sluit hierop aan. Een eerste behandeling van het b/d-probleem moet zich daarom richten op het leesniveau.

Als het kind de letters wel correct en vlot kan verklanken, maar nog fouten maakt bij het op papier zetten ervan, kunnen bovenstaande stappen worden aangevuld met het schrijven van de letters. In de praktijk zien we echter maar al te vaak dat het b/d-probleem alleen schrijftechnisch wordt aangepakt, terwijl de oorzaak ervan al gelegen is in de fase van het snel en juist herkennen van letters. Het geschetste stappenplan is daarom op deze fase gericht. In de praktijk blijkt het resultaat opmerkelijk. Probeer het zelf eens!

Stap 11

Controleblad

In de vorm van *werkbld 5* is een controleblad toegevoegd. De kinderen maken de opdrachten zonder ondersteuning van de kijkletter. Zo krijgt u zicht op de vaardigheid van de leerling in het onderscheiden van de letters 'b' en 'd'.

Zet een rondje om alle letters 'b'.

	b		d		p		p			b
	d		b		p				b	
b		b			d		d		d	
	b		d		d		p			b
		p				b			b	
	p		d		d			d		d
	b				p					b
	p		d		d		b		p	
	d					b				d
	b		b		p		d			b
		b					d			b

Zet een rondje om de woorden die beginnen met de letter 'b'.

boot	duik	boom
dus	baan	
dak	bek	duim
pak	dik	poes
bus	bijl	pijl
bol	baas	beer
bel	das	peer
dek	boek	
pop	does	boer
dop	deur	buur

**Knip de woordkaartjes uit.
Maak rijtjes met dezelfde beginletter.**

boor

door

boek

doek

bus

dus

buur

duur

buik

duik

bal

dal

bom

dom

baan

daan

Lees de zinnen en schrijf de juiste letter in de zin.

de maan zit op het ____ak.

de ____al ligt in de tuin.

daar komt de ____us al aan.

____oe je jas aan!

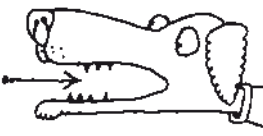

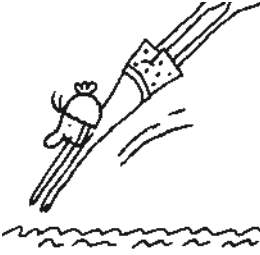

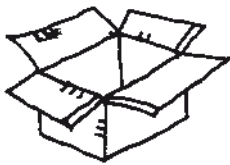

ik wil niet in ____ad.

daar gaat de ____el.

ik loop naar de ____eur.

hij leest een ____oek.

Controleblad

doek boek		bus dus		das bas	
dek bek		buur duur		buik duik	
bak dak		boos doos		dal bal	

koos heeft een _____.	dal bal
poes kijkt _____ het raam.	boor door
op de roos zit een _____.	dij bij
wie is _____?	daar baar